

Els fills no se separen

És lícit que un menor creixi tenint una relació quinzenal amb el seu pare? Una nova llei del Codi Civil de Catalunya, força controvertida, ha reobert el debat de la custòdia compartida

ANNA AGUILAR

Dos es barallen i el tercer és el que rep. Agafin un cas de divorci o separació i veuran qui acostuma a pagar els plats trencats: els fills. Moltes vegades es converteixen en moneda de canvi, en motiu d'estira-i-arronsa per veure quin dels dos progenitors n'obté la guarda i custòdia. "Amb qui vols anar, amb el pare o amb la mare?", els demanem, egoistes. Davant una pregunta tan perversa, què esperen que contestin? No volen haver de triar. Els estimen a tots dos. Molts d'ells desitgen, sense adonar-se'n, una custòdia compartida, sumant-se al malestar d'uns quants pares (homes) que han hagut d'esperar fins al 2010 perquè la llei els reconegui el dret a exercir de pares.

El 14 de juliol passat es va aprovar la llei 25/2010 que modifica el llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. Entre altres can-

Les dissolucions matrimonials. 2009

	DIVORCIS	SEPARACIONS	NUL·LITATS	TOTAL	PER 1000 HAB.	
Illes Balears	2.592	184	4	2.784	2,54	
Catalunya	18.105	1.357	16	19.516	2,61	
País Valencià	11.725	862	16	12.617	2,48	
DIVORCIS SEGONS EL CÒNJUGE QUE EXERCEIX LA CUSTÒDIA						
	PARE	MARE	AMBDÓS	ALTRES	NO ESCAU	TOTAL
I. Balears	87	1.086	166	7	1.246	2.592
Catalunya	574	7.573	1.333	53	8.572	18.105
País Valencià	330	5.317	582	31	5.465	11.725
SEPARACIONS SEGONS EL CÒNJUGE QUE EXERCEIX LA CUSTÒDIA						
	PARE	MARE	AMBDÓS	ALTRES	NO ESCAU	TOTAL
I. Balears	17	88	16	0	63	184
Catalunya	31	672	122	3	529	1.357
País Valencià	21	453	60	0	326	860
NUL·LITATS SEGONS EL CÒNJUGE QUE EXERCEIX LA CUSTÒDIA						
	PARE	MARE	AMBDÓS	ALTRES	NO ESCAU	TOTAL
I. Balears	0	0	0	-	4	4
Catalunya	3	0	0	-	13	16
País Valencià	0	0	0	-	16	16
DIVORCIS SEGONS EL CÒNJUGE QUE PAGA LA PENSIÓ COMPENSATÒRIA						
	MARIT	ESPOSA	NO ESCAU/NO CONSTA	TOTAL		
I. Balears	193	35	2.364	2.592		
Catalunya	1.673	211	16.221	18.105		
País Valencià	1.084	127	10.514	11.725		
DIVORCIS SEGONS EL CÒNJUGE QUE PAGA LA PENSIÓ ALIMENTÀRIA						
	PARE	MARE	AMBDÓS	NO ESCAU/NO CONSTA	TOTAL	
I. Balears	1.169	91	143	1.189	2.592	
Catalunya	8.633	593	828	8.051	18.105	
País Valencià	5.826	314	461	5.124	11.725	
DIVORCIS SEGONS TIPUS D'ACORD						
	CONSENSUATS	NO CONSENSUATS	TOTAL			
I. Balears	1.796	796	2.592			
Catalunya	13.204	4.091	18.105			
País Valencià	7.972	3.753	11.725			

Font: Instituto Nacional de Estadística (INE)

vis n'hi ha un, sobre els efectes de la nul·litat del matrimoni, el divorci i la separació judicial (capítol III), que parla de les responsabilitats dels progenitors vers els fills. Segons la nova llei, aquestes mantenen el caràcter compartit i, en la mesura que sigui possible, s'han d'exercir conjuntament. En cap cas, però, s'utilitza el terme *custòdia compartida*. «Hem trencat el concepte maniqueu de la custòdia –un guanya, l'altre perd–, per introduir-ne un altre de més modern i contrastat en altres països, com és el de la responsabilitat parental compartida», diu Salvador Milà, diputat d'IC-V.

A Catalunya fins ara ja es podia demanar la guarda i custòdia compartida, però el cert és que no n'hi ha tradició. A partir de 1995, amb la modificació del Codi Civil, en cas que el procediment no fos contenciós, sinó que existís un conveni (mutu acord entre els pares) es va co-

Un nen retalla, amb tristor, el qui en una simbòlica família de paper, seria el pare. Encara que els progenitors es divorciïn entre ells, els fills no volen perdre el seu pare i la seva mare. / FOTOLIA

Manifestació a favor de la custòdia compartida, el novembre de 2008 a Barcelona. / ANDREU PUIG

mençar a permetre que el fill pogués estar quinze dies amb el pare i quinze, amb la mare. De llavors ençà, però, molts pocs convenis han sol·licitat la guarda i custòdia compartida, a vegades per simple desconeixement i altres per comoditat d'alguns homes. «No va ser fins l'any 2003-2004 que se'n van anar donant de forma excepcional, i encara ara no és, ni de bon tros, l'habitual. Si et llegeixes vint convenis, potser te la demanen en un», apunta una jutgessa que prefeix mantenir-se en l'anonimat. Des del Servei d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de la Família (SATAF), especialitzat en l'assessorament judicial i en els àmbits de família i infància, ho han quantificat. Segons un estudi que va publicar el novembre passat, fins l'any 2006, les peticions

«Es pressuposa que la dona, pel sol fet de ser-ho, ja és bona mare»

judicials de custòdia compartida encara eren mínimes, un 15,1%.

A favor de la mare

El més freqüent, a dia d'avui, continua sent que la guarda i custòdia sigui per a la mare. Un punt que confirmen la majoria d'advocats de família, com Antoni Vidal: «El món jurídic, que és molt antiquat i conservador, fins a la reforma del Codi Civil de 1995, assignava de manera gairebé automàtica i majoritària, en un 90% dels casos, la custòdia a les mares, i més si hi havia fills de 7, 8 o 9 anys». Una realitat que ha perviscut (tot i que el règim de visites per als pares s'hagi anat ampliant) i que no ha passat desapercebuda a entitats com l'Associació Catalana de Pares Separats (Acapase). El seu president, Àngel Antón, es queixa del greu

ge que pateixen: «Es pressuposa que la dona, pel sol fet de ser dona i haver parit, ja és bona mare, perfecta, quan els homes sempre hem d'estar demostrant que som bons pares i que ens preocupem pels nostres fills».

Continuar donant la guarda i custòdia de manera preferent a la mare, però, per a algunes persones és un caramel enverinat, una manera de discriminar la dona en una societat prou masclista. «Se'ls continua atorgant el rol d'assistent i cuidadora dels fills com si només elles poguessin tenir-ne cura», comenta David Galve, responsable de comunicació de l'associació Ashipase, de fill i filles de pares separats. «Dedicar-nos en solitari a l'educació i cura dels fills limita brutalment el nostre desenvolupament professional, relegant-nos a nivells

que no exigeixen tanta dedicació, la qual cosa irremediablement es tradueix en salaris menors», escrivia la magistrada de l'Audiència Provincial de Barcelona Maria Sanahuja a l'article *Mujeres, trabajo y custodia compartida* (*El País*, 2010). I hi conclou: «Als fills no se'ls pot imposar un model monoparental que els perjudica, quan tenen pare i mare que volen i poden responsabilitzar-se d'ells».

La llei aprovada l'estiu –en vigor l'1 de gener de 2011– porta a pensar en una custòdia compartida de manera preferent, sense caràcter d'obligatorietat. L'advocat i president de la Societat Catalana d'Advocats de Família, Francesc Vega, aplaudeix que sigui així. «S'ha fet molt ben fet de no deixar-la com a obligatòria, ja que s'ha d'actuar d'acord amb el

que més convingui als fills. Segons per a quines famílies, val més un règim de visites ampli que una guarda i custòdia compartida». «Amb aquesta nova llei –afegeix la jutgessa– el que pretén el legislador és que ens anem fent a la idea que la guarda i custòdia compartida és una possibilitat més i la solució més normalitzadora, tot i que no pot ser un tema tancat perquè en aquesta matèria no hi ha dos casos iguals». No en va la llei deixa molt clar que el jutge haurà d'atendre de «manera prioritària» l'interès del menor.

Una llei ambigua

Ja sigui pel fons o per la forma, la nova llei sobre la custòdia compartida, però, no acaba de convèncer ningú. Núria de Gispert, diputada de CiU i exconsellera

Si la pensió no arriba

El maig del 2011 entrarà en funcionament el fons de garantia que la Generalitat de Catalunya va aprovar el setembre passat, destinat a cobrir l'impagament de pensions i prestacions alimentàries o compensatòries. Les persones beneficiàries rebran un màxim de 285 euros/fill de la pensió que tinguin reconeguda judicialment, com a màxim durant 18 mesos. D'aquesta manera es vol compensar la precarietat econòmica en què es troben moltes famílies que no reben la prestació. Els cònjuges que no paguin la pensió hauran de retornar els diners dels fons a l'administració; si no ho fan, l'Agència Tributària de Catalunya executarà aquest cobrament.

de Justícia, creu que imposar la custòdia compartida quan no hi ha acord entre els cònjuges és perillós. «No es pot deixar en mans del jutge una decisió que els dos membres de la parella han estat incapaços de prendre». Si entre els dos progenitors hi ha bona entesa, cap problema; però a l'Associació de Dones Separades i Divorciades de Catalunya saben que no sempre és així: «La custòdia compartida només es pot donar si hi ha un diàleg fluid entre els pares, perquè en cas contrari genera més problemes dels que hi havia abans. Moltes vegades els pares la demanen per reduir les seves obligacions cap als fills o com a instrument per pressionar o coaccionar si la dona demana el divorci».

Des de Dones Juristes pensen que aquesta llei és molt dura per-

què no reconeix la funció social de la maternitat i entenen que és un retrocés per a les dones que, per diversos motius, han optat per quedar-se a casa i dedicar-se en exclusiva a la criança dels fills. «Es parteix de la base que la responsabilitat parental ha de ser compartida a partir del divorci, independentment del que ambdós hagin fet fins llavors. Moltes dones et diuen: 'El meu marit estava en contra que jo treballés fora de casa'. Després de dedicar uns anys a la família, en el moment de divorciar-se resulta que això no es té en compte. Ella s'haurà d'espavilar a buscar una feina, tenint-ho més difícil que l'home, i la custòdia serà compartida», diu Mercè Molina, membre de Dones Juristes. Segons ella, la guarda i custòdia s'hauria de compartir al 50% des dels 0 anys, «però ja sabem que a la vida real això no es dóna».

Qui tampoc està del tot convençut amb aquesta llei és Francesc Vega. «Penso que s'han precipitat. Teníem un codi de família que donava molt de si. El que s'havia de fer és deixar que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya anés resolent casos i dictant sentències i d'aquí n'hauria sortit un criteri i una doctrina ben sedimentada i clara. S'ha volgut fer una llei per fer-la». Una llei que, a més a més, considera massa rebuscada. Tant ell com De Gispert defensen que la normativa sigui sempre tan breu i concisa com es pugui.

Es pensa en els fills?

Núria Cortada és advocada especialista en temes d'infància i coordinadora de la Comissió de la Infància de Justícia i Pau. Des del seu punt de vista, aquesta llei és una reforma tímida, més política que no pas pensada per defensar els drets dels infants. «A molts altres països (França, Alemanya, Dinamarca, Suècia, Itàlia, els EUA...)

Araceli Fuentes, al mes de setembre. / JULIETA SOLER

ARACELI FUENTES.

«'Centrem-nos en el nen', dius»

A.A. «Si ho haguéssim pensat de manera egoista, des del punt de vista més visceral, tant el seu pare com jo hauríem dit que volíem el 100% del nostre fill. Després t'asseus a pensar i dius: 'Centrem-nos en el nen. Què necessita? La seva família, i la seva família no ets ni tu ni jo, som tots dos'». Araceli Fuentes explica d'aquesta manera com van decidir amb la seva exparella que compartirien la custòdia del fill que tenien. «Crèiem que havíem de mirar de beneficiar-lo a ell. El que no podíem fer de cap manera era passar-li la responsabilitat de triar; ja en tenia prou amb el trauma de la separació dels seus pares».

Quan l'Araceli i la seva parella van pensar separar-se feia 17 anys que vivien junts. La ruptura, ara fa 7 anys, va enganxar el fill que tenien en comú amb una edat

de 12 anys. «Van parlar amb un psicòleg que coneixíem i ens va dir que, per l'edat que tenia el nostre fill en aquell moment, el millor era que estigués una setmana amb cadascú. Nosaltres primer vam posar el crit al cel, perquè trobàvem que era un anar i venir constant per a ell, però això ens va permetre veure'l més sovint i així tots dos podíem seguir-ne la criança i el desenvolupament», diu l'Araceli.

Com que el prioritari era el fill, per trasbalsar el mínim la seva vida, un d'ells es va quedar al pis (el pare, ja que tenia la feina més a prop) i l'Araceli en va llogar un altre. Des de fa un temps, per qüestions personals i de salut, el fill viu amb l'Araceli, però la relació amb el seu pare «és molt sana». Es truquen, queden per dinar... «No em penedeixo gens d'haver triat aquesta opció. El prioritari era que ell sabés que cap dels dos era preferent».

el que és habitual és que hi hagi custòdia compartida, però allà tenen més tradició i experiència i entre els pares no es produeixen tants enfrontaments, perquè entenen que es divorcien entre ells i no dels seus fills», diu.

Per a ella, un referent a seguir seria la pionera llei que sobre aquesta matèria tenen a Aragó —«molt més compromesa, clara i ben feta»—. La normativa aragonesa, aprovada el maig passat, valora la custòdia compartida de manera preferent. «Tenint en compte que el menor és la persona més feble, en cas de divorci els adults hauríem d'aprendre a perjudicar-lo el mínim», diu Galve.

Hem de tenir un pla

Si se sol·licita una guarda i custòdia compartida, la nova legislació estableix que els progenitors hauran de presentar, al procés judicial, un pla de parentalitat. Aquest pla —una de les principals novetats—, ha de concretar la manera com el pare i la mare es repartiran les responsabilitats parentals. Per tant, ha d'incloure aspectes com ara: lloc/s on viuran els fills habitualment, tasques de què s'ha de responsabilitzar cada progenitor, com s'han de fer els canvis en la guarda, règim de comunicació amb els fills durant els períodes en què un progenitor no els tingui, tipus d'educació del fill i activitats extraescolars que faran, com es compartirà la informació sobre l'educació, la salut i el benestar del fill... Totes aquestes propostes, recull l'article 233.9, poden preveure, a més, la possibilitat de recórrer a la mediació familiar (recurs que es vol potenciar) per tal de resoldre les diferències que puguin sorgir entre els dos progenitors.

Amb tot, qui no confia gaire en aquest pla de parentalitat és el president de la Societat Catalana d'Advocats de Família. «Suposo que acabarem fent una espècie de pactes similars als convenis de separació que es feien ara, que també definien què feia cadascú però de manera general i vaga. És

molt difícil, per no dir impossible, establir un pla del que es farà amb la criatura d'ara en endavant. Si a mig fer un dels dos progenitors se'n va a viure a Sevilla, ja em dirà de què serveix».

Tot al 50%?

Guarda i custòdia, pàtria potestat, autoritat parental... On comença l'una i acaba l'altra? La pàtria potestat són el conjunt de deures i obligacions que es tenen sobre el fill i que implica totes les decisions importants que s'han de prendre sobre ell: a quina escola anirà, on ha de viure, si farà la comunió, si s'ha d'operar... En el 99,99% dels casos és compartida. «S'ha de ser una persona molt cafre o un dels dos ha de viure fora del país perquè no sigui compartida», apunta Eduard Roca, advocat especialitzat en dret matrimonial i divorcis.

La guarda i custòdia, en canvi, la té la persona que vetlla i es cuida d'aquella criatura i això, com hem vist, no ha de ser necessàriament compartit. «A la pràctica, qui té la guarda i custòdia es pensa que té, i de vegades és veritat, la paella pel mànec, perquè un home que tingui el seu fill quatre dies al mes, ja em diràs com pot prendre decisions i exercir la pàtria potestat si gairebé no hi té relació», comenta la jutgessa. Per això, la guarda i custòdia compartida s'ha convertit en un instrument per reclamar la meitat del temps, ja que és l'única manera de poder tenir capacitat efectiva per participar en la cria del fill.

«El que diuen els psicòlegs, i crec que amb raó, és que no és tan important passar exactament la meitat del temps amb la criatura com que aquest temps sigui suficient per poder formar part de la seva vida. No cal que estigui repartit al 50%. Pot ser el 40% i el 60% o fins i tot, si un dels dos viatja molt, un 70% i un 30%, sempre que hi hagi bona co-

José Luis Sarrià al balcó de casa seva. / JOSEP LOSADA

JOSÉ LUIS SARRIÀ

«Tot han estat impediments»

Fa gairebé 11 anys, quan José Luis Sarrià es va separar de la seva dona –amb qui tenia un fill de 2,5 anys–, l'advocat li va dir que es tragués del cap la custòdia compartida i que, en tot cas, la demanés només per a ell. El jutge, però, la hi va denegar i li va concedir caps de setmana alterns. Aquest règim el van mantenir 4 o 5 anys, fins que el seu fill, quan ja en tenia 7, va demanar a la seva mare si el dilluns al matí el pare també el podia dur a l'escola. «A partir d'allà per part de la meva exdona tot han estat impediments», diu en José Luis.

Quan el nen va complir 11 anys, va tornar a reclamar passar més temps amb el seu pare. «El meu fill, que és molt madur i responsable, sempre ha tingut clar que volia estar el mateix temps amb ella que amb mi». Després d'un procés judicial «llarg i dolorós»,

el jutge no els va concedir la guarda i custòdia compartida però sí un règim de visites al 50%. És a dir, ara en José Luis té el seu fill els dimarts i dijous i la seva exparella, els dilluns i dimecres i els caps de setmana (de divendres a dilluns) alterns. «Al principi ens va semblar una mica traumàtic, però ara el nen n'està encantat». En José Luis avui viu a 900 m de l'altre habitatge del seu fill, després d'haver hagut d'abandonar el domicili conjugal (propietat seva) i anar-se'n a viure en un apartament dels pares.

«Sempre he procurat que el meu fill no patís, però la seva mare només ha fet pressió per separar-nos, per treure'm del mig. Per això ell encara ha insistit més en veure'm». A part de fer ús del pis d'en José Luis fins que el fill s'emancipi, la seva exparella rep d'ell 650 euros mensuals de pensió alimentària.

municació entre ells», explica la jutgessa. Tal com ho resumeix l'advocat Antoni Vidal, l'important és la voluntat d'exercir de pares: la participació, la responsabilitat, la dedicació, el fet de pensar en les criatures... Aspectes que no es poden mesurar en segons i minuts.

Si es tracta de parlar de temps, malgrat tot, el cert és que per als casos en què no hi ha custòdia compartida, en aquest moment s'ha flexibilitzat una mica el règim de visites. S'ha passat del simple cap de setmana altern a un cap de setmana altern més un dia com a mínim entre setmana, que acostuma a ser el dimecres. «A més a més, ara el cap de setmana va de divendres a la tarda (i no dissabte) a dilluns al matí, de manera que hi ha tres pernòctes», comenta Vidal.

Amb tot, encara que en el fons sigui una qüestió de conceptes, si la guarda i custòdia entenem que ha de ser compartida, la jutgessa creu que només s'hauria d'utilitzar aquest terme i abolir el de *pàtria potestat*. Una idea que comparteix Cortada, la qual substituiria *pàtria potestat* per l'expressió europea *autoritat parental*, ja que aquesta última fa més referència als deures dels progenitors que no pas als seus drets.

Criteris per decidir

Dedicació, horari laboral i situació del domicili són alguns dels aspectes que el jutge té en compte per determinar el règim i la manera d'exercir la guarda i custòdia dels fills (art. 233.11). El temps que cada progenitor havia dedicat a l'atenció dels fills abans de la ruptura és un factor important, cosa que Galve creu que pot perjudicar un dels dos progenitors segons el rol que tenien. «Si un pare fins llavors havia treballat deu hores diàries i no havia pogut estar tant temps amb els fills, això l'ha d'estigmatitzar?», es pregunta.

Un altre criteri que els jutges hauran de sospesar és l'opinió expressada pels fills. Però, a partir de quina edat es té en compte

el que digui un menor? «A partir de 12 anys, si ell diu que vol estar amb el pare, el jutge pot donar la guarda i custòdia al pare, perquè és la voluntat del fill», explica Roca. Per sota dels 12 anys no és obligatori escoltar l'opinió dels fills. En aquest sentit, una de les conclusions de la campanya *Els infants no es divorcien*, de la Comissió de la Infància de Justícia i Pau, presentades el 2008, proposava «que es fugi de solucions automàtiques i es suprimeixi el límit dels 12 anys». Explicat amb paraules de la coordinadora d'aquesta comissió, l'advocada Núria Cortada, «voldríem que es fos més flexible i que s'escoltés sempre els nens, perquè són assumptes importants que a ells els afecten molt». Els pares se separen, però què passa amb la relació amb els avis, tiets, cosins...?

L'opinió dels psicòlegs

Per decidir si es pot donar una guarda i custòdia compartida el jutge encara té una altra eina al seu abast: l'informe pericial de l'Equip d'Assessorament Tècnic en l'Àmbit de Família de Catalunya (SATAF), format per psicòlegs i treballadors socials. Els dictàmens tècnics que elaboren des del SATAF no tenen caràcter vinculant, tal com disposa la llei, però des de la Comissió de la Infància de Justícia i Pau consideren que no és bo que siguin tan decisoris. «La seva funció és assessorar, però les decisions les ha de prendre un jutge», opinen.

L'informe del SATAF (elaborat a partir, si s'escau, d'entrevistes, visites domiciliàries, proves projectives, observació del joc, etc.), es fa sempre arran d'una demanda judicial. Els jutges n'acostumen a sol·licitar un si els és necessari tenir coneixements específics sobre una família. «Quan em demanen una guarda i custòdia compartida, jo sempre sol·licito l'informe als psicòlegs perquè ho examinin. Així dispenso de la meua percepció, la del psicòleg i l'informe del fiscal; per tant són tres opinions», explica la jutgessa. «Els advocats a vega-

«La custòdia s'hauria de compartir al 50% des dels 0 anys [del fill]»

«La compartida només es pot donar si hi ha un diàleg fluid entre els pares»

«Segons per a quines famílies val més un règim de visites ampli»

«La canalla són la moneda de canvi per castigar l'altre cònjuge»

«Un home que té el fill quatre dies al mes com pot exercir la pàtria potestat?»

des des disgusten perquè fem molt cas de l'informe, però si el que està dient no s'aparta de la meua percepció i tèl·lògica, el més coherent crec que és seguir-los».

Segons l'estudi *Impacte dels informes del SATAF en les resolucions judicials*, de Raquel Domínguez, Mercè Gamero, Mati González i Anna Roca, publicat el novembre passat, en el 87,4% dels casos, les resolucions judicials coincideixen amb els informes emesos pel SATAF. La proposta de canvi de guarda només se suggereix en un 7,8% dels casos, però en aquests és habitual que el jutjat doni continuïtat al plantejament del SATAF en un 92%.

Mercè Cartié i Meritxell Ortí, psicòloga i treballadora social respectivament del SATAF, expliquen que les demandes que fan referència a la custòdia compartida han anat augmentat. «Actualment suposen un 10% de les peticions judicials d'assessorament en relacions familiars». Ara bé, si el motiu de la petició guarda relació amb l'avaluació de la millor opció de custòdia i/o al règim de visites més adequat a les circumstàncies familiars, el percentatge puja fins al 57,2%.

Qui es queda el pis

Tal com diu Roca, «la canalla sovint són la moneda de canvi per castigar a l'altre cònjuge». Dit d'una altra manera: «Al final, en tot procés contenciós el menor és un totxo. 'Et canvio hores de visita per totxo'». Galve es refereix, naturalment, a les discussions que genera, en un divorci o separació, l'habitatge. Qui se'l queda? La nova llei ho aborda a l'art. 233.20: «Si no hi ha acord o si aquest no és aprovat, l'autoritat judicial ha d'atribuir l'ús de l'habitatge familiar, preferentment, al progenitor a qui correspongui la guarda dels fills comuns mentre duri aquesta».

Ara bé, si la guarda i custòdia dels fills és compartida, el jutge «ha d'atribuir l'ús de l'habitatge familiar al cònjuge més necessitat». L'altre, independentment de la seva situació econòmica, s'hau-

rà d'espavilar a buscar un lloc on viure. «Hi ha molts homes que, sense tenir uns ingressos gaire alts, han de viure en un càmping o bé tornar a casa dels seus pares. És bo per al menor anar a dormir a casa dels avis en un llit plegable al mig del passadís?», es pregunta Galve. Segons ell, la millor opció seria vendre o llogar l'habitatge comú i que ambdós progenitors quedessin en igualtat de condicions. En poques paraules, separació de béns beneficiaris, com defensa el president de l'Associació Catalana de Pares Separats, ja que sol ser sempre la dona qui es queda l'habitatge pel fet de tenir un sou inferior al de l'home.

Pagar la pensió

Al gràfic de la primera pàgina d'aquest dossier poden veure que l'home és, amb diferència, qui acostuma a pagar la pensió; ja sigui l'alimentària (per a la manutenció integral del fill: alimentació, educació, salut, vestit...) i/o la compensatòria (quan a conseqüència de la ruptura una de les parts resulta més perjudicada econòmicament). Per aquest motiu hi ha homes que reclamen la guarda i custòdia compartida dels fills, sobreentenenent que així s'estalviaran pagar la pensió. Fals. «És una idea absolutament errònia, perquè depèn dels ingressos de cadascú. Qui guanya més ha d'ajudar l'altra persona a sufragar les despeses de la criatura», diu Vega.

La pensió és un tema que acostuma a preocupar, i molt. «El motiu de conflicte en molt casos és més la pensió alimentària que la custòdia dels fills», admet la jutgessa. «Si es demana la guarda i custòdia compartida sovint és perquè es fa el sil·logisme: si compartim les despeses al 50%, que cadascú pagui el que li correspongui mentre tingui el fill amb ell/a. Però això és un error que algun advocat fomenta i que després porta a moltes frustracions i enganys».

Pel que fa a la pensió compensatòria, tot i que va néixer amb caràcter vitalici, a partir de la llei del divorci de 1981 i tenint en compte que la dona cada vegada ha anat

entrant més al mercat laboral, els tribunals han anat deixant més clar que ara ja no és per tota la vida. En la nova llei, l'article 233.15 determina els criteris que cal tenir en compte per fixar la quantia i durada de la pensió (en la nova normativa, prestació) compensatòria. De la mateixa manera que l'ús de l'habitatge tampoc és per sempre.

Separar-se o divorciar-se també és, per tant, una qüestió pecuniària. Com diu l'advocat Eduard Roca, «en aquest país només et pots divorciar o separar si tens diners, ja que un procés d'aquests significa partir el pastís i incrementar despeses». En uns temps marcats per la crisi econòmica, entre els anys 2006 i 2009 i segons dades de l'Institut Nacional de Estadística (INE), les dissolucions matrimoniales a Catalunya van disminuir un 30%.

Denúncies falses

Si un home ha estat denunciat per violència domèstica difícilment li concediran la guarda i custòdia compartida. «Segur que podrà veure el seu fill, però la compartida no la hi aplicaran», comenta Roca. Això podria explicar que, en cas de divorci contenciós, s'arribin a presentar falses denúncies per violència domèstica. «És una manera de forçar la màquina perquè donin la guarda i custòdia a la mare».

De les 20.365 denúncies per presumptes episodis de violència domèstica que el 2008 es van presentar a Catalunya, el 80% de casos es van arxivar i en el 4% hi va haver sentència absoluta per falta de proves. Si es detecta que una denúncia és falsa, s'acaba arxivant i ja està, ja que, tal com apunta Vega, «es pot ser una falsa denunciadora però una bona mare».

La psicopedagoga Arantxa Coca al seu despatx. / JUANMA RAMOS

ARANTXA COCA. **Psicopedagoga especialista en SAP**

«La SAP necessita temps i una relació propera»

Es consideren uns pares perfectes i, per a ells, tenir un control total sobre els seus fills és una qüestió de vida o mort. Insulten i desvaloren l'altre progenitor davant els fills, els limiten el contacte telefònic, impedeixen a l'altre progenitor que pugui exercir el seu dret de visita, no l'informen de fets importants per als fills... Són progenitors alienadors. Normalment han passat per una separació contenciosa, gens amistosa, no tenen una guarda i custòdia compartida i acaben induint en els fills l'anomenada síndrome d'alienació parental (SAP). Una síndrome que hi ha qui vol negar, però de la qual els casos existents no són, ni molt menys, anecdòtics.

«La SAP és una programació

—la majoria de vegades feta conscientment i altres, inconscientment—, per part d'un dels progenitors per condicionar una aversió i un sentiment negatiu del fill cap a l'altre progenitor», explica Arantxa Coca, psicopedagoga familiar especialista en SAP. Segons la intenció amb què es provoca, hi ha tres tipus de progenitors alienadors: el que ho fa per raons econòmiques (per fer xantatge), el que ho fa motivat per l'odi i la venjança (es vol destruir l'ex fent que tot se li giri en contra: els fills, la família, la feina, els amics...), i el que ho fa per prejudici o malaltia («hi ha mares convençudes que ningú pot cuidar més ni millor que elles els fills»).

Aquest comportament, segons Coca, acostuma a ser més habitual en el progenitor que

té la guarda i custòdia ja que «com tota manipulació, la SAP necessita temps i una relació propera». Per això una guarda i custòdia compartida és una bona manera d'evitar l'intent de provocar la SAP. Amb tot, aquesta síndrome, que en un grau mitjà o greu sol requerir una ordre judicial per poder ser tractada, es pot curar. «Si s'aconsegueix una convivència íntima i diària amb el progenitor exclòs, potser de tant en tant al nen se li escaparà algun comentari pejoratiu, però el canvi serà miraculós».

Segons Coca és més fàcil reconduir infants manipulats de 3 o 4 anys, encara sense prou autonomia, que no pas els que tenen entre 7 i 13 anys. «A primària tenen més responsabilitats familiars i són més sensibles a entrar en l'alienació».